COMUNA VLADIMIRESCU

Denumiri:
Vladimirescu: *Glogovat, Glogowatz, Őthalom, Orod, Nowak?, Vladimirescu*
Cicir: *Chychyr, Maroscscsár*
Horia: *Panath, Panad, Ujpanath, Neupanath*
Mândruloc: *Mondorlak, Bodorlaka, Mantaluk*
Repere geografice*:*

Vladimirescu este o comună formată din satele **Cicir**, **Horia, Mândruloc** și **Vladimirescu** (reședința). Vechiul **Orod** este, de fapot, așezarea de la Vladimirescu, dezvoltată pe lângă o cetate timpurie și apoi pe lângă prepozitură, iar un alt Orod – Arad s-a născut mai târziu, pe locul actualului oraș, în zona vechii cetăți.

Istoric

Prima atestare documentară: Vladimirescu în sec. XII**, Cicir** în 1296, **Horia** în 1315 și **Mândruloc** în 1471.

În sudul fostului combinatul chimic s-a descoperit ceramică de Hallstatt C, datând din sec. X-IX î.H. În zona tumulilor din nordul șoselei Arad-Deva s-a descoperit ceramică hallstattiană, celtică, daco-romană și din epoca migrațiilor. În apropierea gării CFR Glogovăț, s-a dezvelit ceramică din epoca Hallstatt B (sec. X-IX î.H.) și epoca migrațiilor (veacurile III-I) și Evul Mediu (sec. IX-XI). Din sec. X-IX î.H., din epoca Hallstatt C, s-au descoperit 3 bordeie în sat, în sudul șoselei Arad-Deva.

În localitatea **Cicir,** în punctul numit ”La Balastieră”, au fost realizate cercetări de suprafață de către Eugen Pădurean în 1971; Alexandru Berzovan și Eugen Pădureanu în 2009. Punctul este localizat în Câmpia Aradului, în zona joasă a luncii Mureșului, pe o terasă ușor înaălțată, la 30 metri distanță de un vechi braț al Mureșului. Aici a fost identificată o așezare încadrată cronologic în mai multe epoci: neolitic, eneolitic (cultura Baden), epoca dacică (sec. II î. H. – I d. H.) și Evul Mediu timpuriu (sec. IX-XI). În acest punct, pe malul balastierei, au fost descoperite în anul 1971 fragmente de vase ceramice dacice, cești-opaițe lucrate cu mâna dintr-o pastă grosieră.

Din sec. III-II î.H. și III-IV d.H. în satul Vladmirescu a fost descoperită ceramică dacică și daco-romană, în același sit hallstattian, în sudul șoselei Arad-Deva. Din sec. III î.H. –II d.H. s-au descoperit în vestul satului bordeie cu ceramică celtică și dacică, spre Arad, în nordul șoselei Arad-Deva. În același sit, în vestul satului, a fost dezvelită ceramică datând din antichitatea târzie(sec. II-IV) și Evul Mediu timpuriu (sec. X-XIII).

O așezare cu două niveluri de locuire (sec. IV și XII) și cimitir a fost descoperită în 1971 șa circa 1,5 km vest de sat, în apropierea canbtonului CFR. În necropolă au fost dezvelite 13 morminte de inhumație cu inventar din timpul regelui Ștefan III (sec. XII). O așezare cu semibordeie din sec. VIII-prima jumătate a sec. IX a fost descoperită în punctul *Șanțuri* (*La Cetate*). La mijlocul sau în a doua jumătate a secolului al IX-lea se ridică cetatea de pământ din același punct *Șanțuri,* în centrul așezării feudale timpurii. La începutul veacului al XI-lea, cetatea de la Vladimirescu este distrusă, probabil cu prilejul luptelor dintre Ahtum și Chanadinus din anul 1028.

Cetatea este refăcută în secolul al XI-lea iar la sfârșitul acestui veac –începutul secolului al XII-lea, locuirea este reluată în nordul cetății; apare un cimitir peste vechea cetate, cu cea mai veche monedă de la 1038. În primele decenii ale secolului al XIII-lea cetatea de pământ încetează să funcționeaze iar etapa finală a așezării din nordul cetății se încheie în sec. XIII. În anul 1213 sunt pomeniți documentar mai mulți slujbași ai cetății. *Castrum Orod* este menționat în 1216. În 1241 este menționat un comandant al cetății cu 4 subalterni și trupa militară.

În 1311 sunt pomeniți ”iobagionibus castri Orodiensis” într-un document dat de Dominic, castelan de Șoimoș și comite de Arad. *Civitas Orod* este consemnată documentar și în 1329, 1380-1384 și 1404. În anul 1388 apare documetar Strada Centrală, care despărțea pe iobagii Capitlului de iobagii Prepoziturii.

În anul 1514, răsculații lui Gheorghe Doja ocupă Orodul; Capitlul opune o oarecare rezistență după care, din cauza foamei, apărătorii se predau dar nu e distrus, fiind confiscat doar sigiliul. În anul 1552, satul Vladimirescu este ocupat de turci, capitlul catolic fiind distrus iar biserica a fost incendiată. În 1552-1564 a avut loc o conscripție a porților iobăgești din Orod. Prepozitul și Capitlul aveau fiecare câte 2 porți, adică circa 8 familii; sunt ultimele informații despre Orod. În 1567, în zona Vladmirescu, toate nucleele locuite numărau 476 de persoane iar în anul 1579, în aria satului Vladmirescu de astăzi, toate așezările însumau 508 persoane.

La începutul veacului al XVIII-lea, în 1700 sau 1701 au fost colonizați sârbi având rol de grăniceri pe valea Mureșului. În 1702, între centrele grănicerești din nordul Mureșului, unul este la Vladimirescu, condus de căpitanul Glogov. Într-o conscripție din anul 1715 sunt menționate cele 15 comune militarizate, între care Cicir, Mândruloc și Glogovăț.

În anul 1724 se produce prima colonizare germană, fiind aduse de către autorități 24 de familii din Franconia, Würzburg și Bamberg. Conform *Cronicii Bisericii Germane Catolice*, coloniștii germani au găsit în Vladimirescu 1 gospodării locuite de iobagi români. Trasarea străzilor a început cu *Herrengase*, strada Crișan de azi, construindu-se case în jurul bazilicii catolice.

În anul 1750 s-au desființat regimentele grănicerești iar în 1751-1752 mai multe familii de grăniceri sârbi din Glogovăț emigrează în Ucraina. Grănicerii își depun în centrul satului drapelele și alte însemne iar în anul 1752, lângă Kiev se înființează satul Glogovăț.

În 1756 se desfățoară a doua colonizare germană, cu 24 de familii, relizată de Lovacz Mihaly, arendașul ducelui de Modena. În 1772 are loc a treia colonizare germană când au venit un mare număr de familii de șvabi- 167. Între 1779-1806 în Glogovăț vin 371 de germani din Ungaria și diverse zone ale Germaniei. În a doua jumătate a veacului al XVIII-lea o mare parte dintre români sunt mutați din sat de către oficialități.

La sfârșitul secolului al XIX-lea a fost edificată clădirea actuală a primăriei Vladimirescu. În 1910, denumirea localității se schimbă din Glogovăț în *Othalom*.În 1913, la cererea comunității germane se revine la denumirea de Glogovăț. În anul 1945, la cererea unor voluntari din divizia Tudor Vladimirescu, care au fost împropietăriți aici, satul primește denumirea actuală – Vladimirescu.

Între 1957-1967 spre gară se ridică 359 de case, în cartierul ”Satu Nou”, de o parte și alta a străzii care duce la gară.

Localitatea **Cicir** era stăpânită de capitlul catolic din Orod, fapt atestat de documente din 1522 și 1523. În perioada 1558-1564 în Cicir se aflau 2 sesii iobăgești stăpânite de capitlul din Orod.

Satul **Horia** este menționat în documente din 1315 și 1323**.** În 1500 și 1502 Horia era în posesia domeniului nobiliar Országh. În 1506 aparținea domeniului Seudului. În anul 1548 satul Horia este donat de regina Isabella banului Petru Petrovici. Între 1559- 1564 satul era format din 5 sesii iobăgești în posesia familiilor Mágogcsy, Pászthony, Gyulai, Abrahámffy, Nadányi. Localitatea este consemnată documentar și în anii 1645 și 1660. În 1732 Horia era stăpânit de ducele de Modena. În 1780 sunt colonizați germani în satul Horia. În anul 1801 familia Gyulai cumpără satul Horia de la erariul austriac.

În 1483 este menționat un castru mic în **Mândruloc.** Iniţial, localitatea Mândruloc a luat fiinţă pe locul numit astăzi *„Hadă”*, la stânga rîului Mureş, dar, din cauza eroziunilor provocate de apele râului (care, în decursul timpului, şi-a mutat albia pe o lăţime de 2050

metri), prin anul 1825 a fost nevoită să se mute pe malul drept al Mureşului, unde se găseşte şi în prezent. Secolul al XVI-lea nu a fost prielnic pentru dezvoltarea localităţii. După înăbuşirea războiului ţărănesc din 1514, nobilii maghiar supun satele de pe Valea Mureşului, între acestea numărându-se şi Mândrulocul, care a avut de suferit distrugeri şi represiuni în urma înfrângerii răscoalei condusă de Iovan Nenada din 1527. În anul 1557, turcii includ Mândrulocul în cercul Felnacului, satul având la acea dată 32 de case şi 160 de oameni. Între 1560 și 1564, localitatea era formată din 10 sesii iobăgești stăpânite de capitlul catolic de Orod și de familiile nobiliare Kristóy, Mágócsy, Pethő, Zay. Localitatea este pomenită documentar și în anii 1607 și 1609.

În 1606, satul este pustiit şi este donat de turci – ca recompensă pentru serviciile de arme aduse - militarilor Ştefan Raţ şi Trifu Raţ de la garnizoana turcească din Lipova, care, trei ani mai târziu, îl vând unui alt militar cu preţul de 325 de florini. În anul 1613, Mândrulocul – dimpreună cu întreaga vale a Mureşului – cade sub stăpânire turcească, iar locuitorii se retrag pe o insulă a Mureşului numită *„Hadă”*, la adăpost de incursiunile nobilii maghiare şi de jafurile turcilor. Habsburgii înfiinţează în aceste părţi organizaţii militare de grăniceri, în cadrul cărora este inclus şi Mândrulocul în anul 1703. În 1712 era centru grăniceresc, cu 33 soldați. . În anii 1751-1752, în contextul desființării graniței militare de pe Mureș, mai multe familii de grăniceri au emigrat în Ucraina.

În anul 1752, aşezarea este subordonată de către împărăteasa Maria Tereza Comitatului Arad, fiind, până în 1848, proprietatea Curţii Imperiale de la Viena, care o administra cu funcţionari proveniţi din cadrul nobilimii maghiare, veniturile intrând în vistieria habsburgilor. După emigraţia sârbilor spre Rusia din anul 1752, au fost aduşi în Mândruloc colonişti români, care şi-au impus limba, inclusiv în cult, în detrimentul celei sârbe uzitate până atunci. În 1825, din ordinul autorităţilor maghiare, Mândrulocul se desfiinţează ca sat aşezat între braţele Mureşului, invocându-se ca pretext inundaţiile devastatoare ale râului, în realitate însă urmărindu-se împiedicarea trecerii habsburgilor în Banat prin insula *„Hada”*. Casele din vechea vatră a satului au fost dărâmate, noul amplasament al satului fiind fixat de-a dreapta Mureşului, sub forma unui pătrat, pe o suprafaţă de circa 4500 jugăre cadastrale, existentă şi azi.

Evoluția demografică

Vladimirescu: 1742- 28 de familii*;* 1746/1747- 40 familii, circa 200 de suflete; 1752- 32 familii de români, 3 de sârbi și 16 germane; 1771- 168 familii; 1828- 340 familii de țărani și 19 meșteșugari, adică 821 locuitori între 18 și 60 de ani, 113 case; 1835- 366 familii, 1830 locuitori; 1851- 2093 persoane; 1856- 2842 suflete; 1855/1860- 422 case și 165 de grajduri; 1880- 2653 locuitori; 1890- 4152 persoane; 1900- 4619 locuitori; 1910- 4678 persoane; 1922- 4450 suflete; 1928- 4806 locuitori; 1936- 5920 persoane;

Cicir: 1567 – 9 familii; 1579- 12 familii; 1720- 4 familii; 1752- 38 familii; 1771- 1786- 52 familii; 1828- 144 familii; 1851-793 locuitori; 1857- 621 persoane; 1869 – 1025 suflete; 1880- 941 locuitori; 1890- 904 persoane; 1910- 971 suflete; 1922- 996 locuitori.

Horia: 1828- 233 familii; 1851- 1100 locuitori; 1857-904 persoane; 1869 –1999 suflete; 1880- 2086 locuitori; 1890- 2088 persoane; 1900- 2251 suflete; 1910- 2093 locuitori; 1922- 2060 persoane.

Mândruloc: 1567- 24 familii; 1579- 20 familii; 1752- 25 familii; 1771- 1786- 58 familii; 1828- 219 familii; 1851-1575 locuitori; 1857- 1459 persoane; 1869 – 1537 suflete; 1880- 1384 locuitori; 1890- 1495 persoane; 1900- 1645 suflete; 1910- 1581 locuitori; 1922- 1386 persoane.

Populația întregii comune Vladimirescu: 1930- 8579 locuitori; 1956- 9127 suflete; 1966- 9851 locuitori; 1977- 12 116 persoane; 1992- 9764 suflete; 2002- 10 649 locuitori; 2011- 10.710 persoane.

Conform recensământului din 2011, majoritatea locuitorilor sunt români (89,06%). Principalele minorități sunt cele de maghiari (1,98%) și germani (1,2%). Pentru 6,72% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (77,87%), dar există și minorități de penticostali (6,05%), romano-catolici (3,69%) și baptiști (2,3%). Pentru 6,89% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Biserica

Biserica catolică

O mare parte a Câmpiei Aradului a fost atribuită de regii Ungariei diferitelor organizații bisericești de rit apusean, printre care se remarcă, în primul rând, **capitlul catolic din Arad**, creat în 1131, situat în apropierea localității actuale Vladimirescu. Identificarea ruinelor de la Glogovăț (comuna Valdimirescu, Județul Arad), ca acelea ale prepoziturii catolice a Aradului a fost stabilită în timp. Problema era cauzată de distanța destul de mare (de circa 5 km) la care se aflau aceste ruine de centrul orașului actual. De curând s-a descoperit că vechea cetate a Aradului se aflase tot la Glogovăț, iar prepozitura se așezase lângă acea cetate care fusese reședința comitatului arpadian. Încă din anul 1967, cercetătorul Egon Dorner a stabilit că la Glogovăț s-a aflat prepozitura catolică a Aradului, cu argumente convingătoare, combătând afirmațiile istoricului maghiar Marki Sandor, care pleda pentru orașul Arad propriu-zis. Urmele de construcții din interiorul ruinelor bazilicii datează din sec. XI-XII. În vecinătatea ruinelor se găsesc alte urme de construcții, un zid puternic etc., dovezi ale existenței unui ansamblu medieval amplu. mijlocul secolului XVI reprezintă perioada până la care poate fi urmărită evoluția zonei bazilicii. Sfârșitul a survenit probabil ca urmare a campaniei din 1552 a trupelor otomane comandate de Kasson Bey pe valea Mureșului.

Prepozitura catolică din Arad, devenită ulterior capitlu colegial, primeşte în interiorul cetăţii Arad 15 *„mansiones*”. În 1131, regele Ungariei, Bela al II-lea, face o donație bisericii Sfântul Martin, din Orod și tot atunci este înființată Prepozitura catolică.

În anul 1156 este amintit prepozitul Primogenitus de Arad, ca semnatar al unui document regal. În anul 1174, regele Ungariei, Bela al III-lea, a făcut o danie capitlului catolic din Arad. În anul 1177, documentele menționează capitlul catolic din Arad, în frunte cu un preposit, care avea o biserică în cuprinsul cetății. Sunt mneționate atunci o serie de așezări din zonă iar in Orod trăiau 50 de bărbați.

Potrivit daniei din 1202-1203 a regelui Emeric al Ungariei pentru capitlul catolic din Arad, în 14 sate dăruite sunt menționate 411 gospodării țărănești. La rugămintea prepozitului Richard, regele Ungariei, Emeric, a decis să întărească bisericii Sfântul Martin din Arad săpânirea asupra posesiunilor pe care le avea în Transilvania și dincolo de Dunăre, atât în sate, locuri de pescuit și hotare, cât și în oameni (circa 1202-1203). Pe parcursul secolului al XIII-lea, prepoziții Aradului au deținut funcții importante la curtea regilor arpadieni, rămânând ani în șir cancelari ai acestora.

Prepoziții erau numiți și depindeau direct de papa de la Roma. Majoritatea au fost străini *–Primogenitus (1156), Richardus, Guttredus, Gottfried (1205/1206, 1221), Stephanusc* (căruia papa Honoriu al III-lea îi adresează o scrisoare în 1223*), Clemens, Albertus (1246), Benedictus (1262)* etc.- dar buni cunoscători ai limbii latine. Prepozitul catolic de Arad, Godfred (Gotfred), este atestat în 3 documente din anul 1205 ca fiind cancelar al curții regale ungare; în aceeași demnitate este menționat în mai multe acte din anul 1206. Profitând din plin de poziția lor la curtea regală, ei obțin numeroase donații regale, ori confirmări a acelora mai vechi, în favoarea prepoziturii din Arad, care devine astfel una dintre cele mai bogate din țară.

Un document din anul 1223, emis de suveranul pontif Honorius al III-lea (1216-1227), consemnează un conflict între Grigore, fiul lui Calad și capitlul catolic din Arad, Grigore fiind ”*afurisit prin puterea apostolică pentru pagubele pricinuite bisericii din Arad*”. În cele din

urma s-a ajuns la un acord, prin care Grigore a accepta plata a 98 de mărci de argint ca o compensație pentru pagubele pricinuite bisericii catolice din Arad, precum și înapoierea a 150 de oi pe care le furase de la prepozitul catolic al Aradului. În restaurarea bisericii catolice din Arad s-a implicat chiar regina Ungariei, soția regelui Andrei al II-lea, în anul 1224, fiind lăudată de papa Honorius al III-lea, care îi solicită reginei și înzestrarea cu bunuri a bisericii Sfântul Martin din Arad.

În anul 1224, magistrul Ștefan, subdiacon papal și prepozit catolic de Arad, ocupă demnitatea de cancelar al curții regale ungare (”*cancelar al curții noastre*”). În anul 1224, prepozitul de Arad, Jula, totodată și comes, în prezența reginei Ungariei, Jolantha de Courteney, a inaugurat basilica capitlului și prepoziturii catolice din Arad. În 1233 este menționată *ecclesia Orodiensi*.

În contextul crizei politice declanșate de marea invazie tătaro-mongolă, prepozitul Aradului a prestat, la 31 martie 1246, jurământul de credință față de arhiepiscopul catolic de Strigoniu, căruia refuzase până atunci să-i recunoască autoritatea. În 1283 este menționat *capitlul Orodiensi*.

În 1301, prepozitul Benedict din Arad era vicecancelar regal. În 1330 și 1337 documentele îl consemnează pe Nicolaus, prepozit de Arad. În 1345 sunt evidențiați ”*cantoris et ecclesiae Orodiensi*”. Între 1388-1391, Johannes era prepozit de Arad. Este urmat de Ladislau, prepozit catolic de Arad (1395).

În anul 1394, suveranul pontif Bonifaciu al IX-lea a acordat titlul de canonic în Arad plebanului Iacob din Timișoara.

Biserica catolică din Arad, aparținând prepoziturii, s-a îmbogățit în veacul al XV-lea cu 3 noi altare: Sfântul Mihail (atestat în 1439), Sfântul Duh (1453) și Sfânta Agata (1457). Biserica cu hramul Sfântul Martin din Orod (Arad) se prezenta, în veacul al XV-lea, ca un edificiu de mare amploare, comparabil cu oricare biserică episcopal.

În veacul al XV-lea**, arhidiaconatul catolic Arad,** aparținând episcopiei Cenadului**,** cuprindea 45-46 de parohii, printre care le enumerăm pe cele mai importante: Bizere, Bulci, Căprioara, Firiteaz, Frumușeni, Lipova, Vinga etc. În 1406 sunt menționați canonicii de Arad, *Blasius* și *Matias.*

În contextul colonizării germane, în satul Vladimirescu este construită o capelă catolică. În anu 1767 este edificată o biserică catolică, pentru nevoile spirituale ale populației germane. În 1777 începe edificarea unei noi biserici catolice, ruinele medievale fiind utilizate drept carieră de piatră. În 1779 este sfințit cimitirul vechi. În 1859 este ridicată biserica catolică mică de pe șosea, în stil eclectic, dominat de elemente neoromanice. Între 1887-1889 a fost construită clădirea actualei biserici romano-catolice din Vladmirescu, în stil neogotic.

În anul 1858 ruina bazilicii catolice medievale este cedată comunei, accelerându-se degradarea ei. În 1863 ruina bazilicii este protejată prin intervenția Direcției Monumentelor de la Budapesta. Ruina este cumpărată de Episcopia Cenadului astfel că distrugerea este încetinită și stopată.

În anul 1935, la nord de bazilică, terenul surpat lasă să se vadă o galerie din paitră asemănătoare cu cea din zidul bazilicii, aparținând probabil Prepoziturii-Capitlului catolic sau fortificațiilor din zonă.

În 1332-1337 este pomenit documentar preotul catolic din Horia, *sacerdos de Panad.*

Biserica Ortodoxă Vladimirescu

În anul 1755 este menționată vechea biserică ortodoxă de lemn, cu hramul Sfântul Nicolae, unde slujea preotul Ioan, conform conscripției episcopului Sinesie Jivanovici, însă imposibil de localizat. În 1930 a fost edificată Biserica Ortodoxă Sf. Mucenic Dimitrie, după proiectul arhitectului Silvestru Rafiloiu.

Biserica Ortdoxă Cicir

Prima biserică a satului Cicir a fost construită în sec. XVI – XVII, nu se cunoaște data exactă, aproape de albia Mureșului pe veche vatră a satului în locul numit Hadă. Prima biserică din piatră s-a zidit în anul 1702 pe vechea vatră, dar din cauza inundațiilor nu a rezistat prea mult și a fost înlocuită cu o biserică din lemn. Actuala biserică s-a zidit în anul 1853 din cărămidă pe actuala vatră a satului. Biserica are formă de navă, fundația din piatră, pereții din cărămidă și acoperiș din tablă. **Preoţi:** Petru Popa Popovici la jumătatea sec. XIX-lea; Ioan Bozgan la sfârșitul sec. XIX-lea, Mihulin Constantin, Valeriu Telnecan, Traian Rujilă, Mihail Morgovan, Traian Balint.

Biserica Ortodoxă Horia

Biserica s-a construit, pictat, şi înzestrat cu cele necesare între anii 1970-1077, în timpul păstoririi preotului Sabin Sasu (1967-1982). În istoricul parohiei întocmit de acesta în anul 1982 se prezintă în mod cronologic etapele realizării acestei lucrări. Redăm în continuare un fragment din acest istoric. În anii următori, 1972-1973, s-a confecţionat acoperişul cu ţiglă profilată, s-a introdus instalaţia electrică, s-au executat uşile şi ferestrele, s-a făcut terncuiala interioară şi exterioară a bisericii, s-au aşezat plăcile mozaicate ale padimentului interior, iar în cursul anilor 1974-1975 s-au executat lucrările de pictură în tehnica „fresco" de către pictorii Cupşa Nistor din Arad şi Ioan Titus Petruse din Baia-Mare.

Biserica Ortodoxă Mândruloc

Cel dintâi locaş de cult parohial – cu hramul *„Sfântul Mare Mucenic Gheorghe"* – a fost situat pe vechea vatră a satului, în *„Hadă"*, pe locul numit *„Dâmbul bisericii"*, fiind construit din lemn (*„grădele"*) şi tencuit cu bulgări de pământ. După aşezarea în *„Hadă"*, sârbii şi-au impus limba lor, ca limbă de oficiere a slujbelor liturgice, iar, în preajma aşezării, au zidit o mănăstire ortodoxă în care au adus călugări greci, numiţi de localnici *„cicioni"* (= *„părinţi"*, de la sârbescul *„cicio"*= *„părinte"*), de unde şi-a luat numele şi localitatea vecină – Cicir, mănăstirea dăinuind până în a douua jumătate a secolului al XIX-lea.

La mijlocul secolului al XVIII-lea, datorită vechimii, biserica mai sus-amintită se găsea într-o avansată stare de degradare. În jurul anului 1825, mutându-se vatra satului pe locul actual, biserica a rămas în afara noii aşezări, în *„satul bătrân"*, credincioşii cercetându-o, totuşi, în duminici şi sărbători, pentru a o abandona, în final, căci, în anul 1855, datorită degradării accentuate şi a procesului de strămutare. Începând cu anul 1852 s-au demarat lucrările de construire a actualei biserici, cu hramul *„Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"*, care au fost finalizate în anul 1854 şi au însumat 8.ooo de florini. Biserica a fost ridicată în centrul localităţii, pe un intravilan de 1.600 m², de către obştea credincioşilor, având ca antreprenor pe Anton Ziegler din Arad. Are o fundaţie din piatră, iar zidurile sunt din cărămidă, fiind acoperită cu ţiglă tip *„solzi"*, iar turnul-clopotniţă cu tablă. Stilul este roman, de basilică în formă de corabie, cu abside laterale drepte.

Biserica Baptistă Sfânta Treime" Vladimirescu face parte din Comunitatea Creștină Baptistă Arad și numără peste 100 de credincioși.

Biserica Harvest, coordonată de pastorul Cristian Bărbosu, dr. în teologie la Dallas, și-a început lucrarea în anul 2013, în Vladimirescu, ajutat de pastorii Raul Todinca și Marcel Opriş, împreună cu echipa de prezbiteri. Harvest Arad face parte dintr-o familie de biserici naționale și internaționale, Harvest Europe, a cărei origine a fost Harvest Bible Fellowship din Chicago, SUA. Biserica Harvest promovează o închinare biblică în stilul și pe înțelesul generației contemporane.

Biserica Penticostală Vladimirescu

Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea Vladimirescu

Învățământul

În anul 1496 *Saulus de Orod* era student la Universitatea din Viena.

Școala românească din Cicir s-a înființat în 1791. Era frecventată de 115 elevi în anul școlar 1814-1815. În anul școlar 1823-1824 învățător era Nic Ianc. În 1841-1842 a

funcționat ca îmvățător Grigorie Popovici care a asigurat predarea lecțiilor la un număr de 23 de copii din sat, în 1844 la 24 de elevi, în 1852 la 35 elevi. Director școlar local era M. Marchici. În anii 1863-1866, învățătorul S. Drăgan preda la 140 de elevi.

Școala românească din Mândruloc și-a deschis porțile în 1784, având 19 elevi în anul școlar 1823/1824. . În 1841-1842 atribuțiile de învățător erau îndeplinite de Matei Cozma, care preda lecțiile unui număr de 33 de elevi. În 1843-1844 învățător în sat a fost Vladimir Ghedoșevici, care a avut 21 de elevi în cele 3 clase. Directorul școlii era Mihai Nedescu.

În satul Cicir funcționează o școală primară, având în vedere numărul scăzut de copii și o grădiniță.

Economie

În așezarea de la Vladimirescu, din sec. VIII-X, s-au descoperit și bulgări din zgură de fier, ceea ce indică faptul că aici s-a prelucrat fierul, dacă nu cumva au existat și cuptoare de reducere a minereului de fier. În alte bordeie au fost găsite lingouri din fier sau zgură metalică. De asemenea, la Vladimirescu s-au descoperit două străpungătoare din os şi un mâner pentru cuţit din corn de cerb, nefinisat. Fortificaţia de la Vladimirescu presupune existenţa unor meşteri experimentaţi în tehnica construcţiilor. La Arad – Vladimirescu au fost descoperite monede bizantine emise în a doua jumătate a secolului al X-lea sau în timpul domniei împăratului Constantin al IX-lea Monomahul (1042-1055). În cimitirul medieval de la Vladimirescu –Arad au fost găsite mai multe monede ungare, emise de regii Petru I, Andrei I, Bela I, emisiuni cuprinse între anii 1038 și 1062.

În 1183/1211 este menționat pentru prima dată portul de aici, destinat comerțului cu sare. În anii 1183, 1266 și 1270, regii Ungariei fac danii pentru capitlu în bolovani de sare.

În anii 1746-1752 sunt atestate două mori pe Mureș.

În 1901 a fost edificată gara CFR Glogovăț, actualmente anexă a noi gări, construite în 1948. Satul are oficiu poştal, telegraf, telefoni încă de la începutul secolului XX. În 1906 a fost finalizată calea ferată suburbană Arad –Păuliș, localitatea Glogovăț beneficiind de această infrastructură modernă. În anul 1909 prima moară cu aburi este construită la intersecția Străzii Gării cu șoseaua principală care străbate localitatea.

Între 1922-1927 au fost împroprietărite mai multe familii afectate de război sau sărace:162 germani, 31 români și 4 instituții românești. Este parcelat cartierul Hannfeld (Cânepiște) în vestul satului, la sud de șosea. În acest cartier a fost amplasată biserica ortodoxă în 1930.

În 1948 a fost construită noua gară CFR, lângă cea veche, de la începutul sec. XX.

Tradiții și obiceiuri

În comuna Vladimirescu se desfășoară, o dată la câțiva ani, sărbătoarea numită **Chirvai**, în intervalul Paște – Rusalii.

Kirvai (din germană ***Kirchweih***, alternativ ***Kerwei***) este o sărbătoare asemănătoare cu hramul, originară din țările de limbă germană. Deși sărbătoarea își are originile în unele sărbători populare laice, ea a fost adaptată în Evul Mediu de Biserica Catolică, care a transformat-o într-o sărbătoare religioasă dedicată înființării unei noi biserici. Sărbătoarea de chirvai a fost adusă în Banat în secolul XVIII de coloniștii șvabi și se ține și azi în localitățile cu parohie catolică. Comuna Vladimirescu este gazdă, pentru comunitatea germanilor din Vestul României, reuniți pentru o paradă a portului popular german, de fapt reîntoarcerea vechiului Kirchweih – o tradiție de zeci de ani în comuna amintită. **Kirvai** –ul este diferit de la o comună la alta dar este legată de sfântul protector al bisericii. În ziua sărbătorii, tinerii și fetele se îmbracă în port popular tradițional, fiind acompaniați de muzică. Se dansează valsuri, ländleruri,polca etc. și se licitează buchetul festiv și pomul împodobit. Se dansează și se petrece până seara târziu.

În ajunul Crăciunului, toată familia merge la biserică, unde la orele 12 noaptea se oficiază o slujbă religioasă în cadru festiv. În ajun, trec pe la casele familiilor din sat grupuri de tineri, fete și băieți, 7 sau 9, așa-zisul **Christkind**, 3 fete îmbrăcate în îngeri, Iosif și Maria cu pruncul în brațe în centrul grupului, iar în fruntea lor un băiat cu clopot în mână trece din casă în casă și anunță venirea Mântuitorului. Totul se desfășoară după un ritual bine învățat.

În Vinerea Mare, în biserică, la un altar lateral, este depus mormântul lui Hristos împodobit cu flori. Biserica este deschisă toată ziua pentru credincioși, care vin și se roagă. Mormântul este păzit de pompieri voluntari din comună. În Sâmbăta mare este obiceiul ca o mare procesiune cu cor și cu fanfară străbate localitatea în frunte cu preotul și diaconii care poartă statuia unui Hristos înviat. În prima zi de Paști, copiii primesc ouă roșii și alte cadouri. În a doua zi de paște dunt stropite fetele și femeile. Stropitul se face cu apă parfumată și de colonie.

Turism

Cele mai importante obiective turistice din comuna Vladimirescu sunt: *biserica ortodoxă* din satul Vladimirescu, monument istoric, *biserica romano-catolică* din satul Horia, *pădurea Vladimirescu.*

Așezări dispărute în hotarul localității

NOWAK NOVAC) – așezare localizabilă între Micălaca și Vladimirescu

Prima mențiune documentară: 1177. Atestată și în 1399. În 1552- 1564, concripția ”porților iobăgești” menționează faptul că Capitlul catolic din Orod posedă 4 porți, 16 familii în Nowak.

ZENTHIWAN – așezare localizată la vest de Vladimirescu

Prima mențiune documentară: 1334. În 1552- 1564, concripția ”porților iobăgești” precizează că Capitlul catolic din Orod stăpânea în acest sat 2 porți, 8 familii. Este consemnată documentar în 1746.

BĂTĂNIȚA BATHYA, BACHYA) – localitate situată între Micălaca și Vladimirescu

Bibliografie:

Serviciul Județean al Arhivelor Naţionale Arad, *fond Episcopia Ortodoxă Română Arad*, grupa IV, dosar 55/1855, f.7

Barbu, Mircea, *Săpăturile arheologice de la Arad-Vladimirescu. Campania 1979*, în ”Ziridava”, nr. XII, Arad, 1980, pp. 131-158.

Barbu Mircea, Ivanof Eduard , *Cercetări arheologice în zona Aradului privind perioada secolelor VII-XI*, în *Studii privind istoria Aradului*, Editura Politică, București, 1980, pp 68-81.

Barbu Mircea, Zdroba Mircea, *Noi cercetări privind cetatea de pământ de la Vladimirescu*, în *Ziridava*, nr. *VIII*,, 1977, pp. 17-28.

Berzovan, Alexandru, *Bazinul Mureșului Inferior și sud-vestul Munților Apuseni în perioada clasică a Dcaiei preomane (sec. II î. H. – sec. I. d. H.),* Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017.

Zdroba Mircea, Barbu Mircea, *Săpăturile arheologice de la Felnac și Vladimirescu. (rapoarte preliminare)*, în ”Ziridava”, nr. VI, Arad, 1976, pp. 47-55.

Binder, P., *Lista localităților din Banat de la sfârșitul secolului al XVII-lea,* în ”Studii de Istorie a Banatului”, vol. II, Timișoara, 1970, pp. 61-68.

Bulboacă, Sorin, *Cucerirea otomană a comitatului Arad (mijlocul sec. al XVI-lea),* în Emil Arbonie, Doru Sinaci (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii şi comunicări din Banat – Crişana,* vol. IX, Editura Vasile Goldiş University Press, Arad, 2014, pp. 58-65.

Bulboacă Sorin, Sinaci Doru, Mureşan Augustin, Dragoş Aurel, *Rolul economic al cetăților, al mănăstirilor, al drumului sării şi al Canalului Morilor în comitatul şi județul Arad*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie şi societate din preistorie până la începuturile regimului comunist,* vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2016, pp. 287-366.

Colțeu, Teodor, *Istoricul Parohiei Ortodoxe Române Mândruloc*, mass., 1968.

Edroiu, Nicolae, *Formațiuni statale pe teritoriul României (sec. VIII-XI)*,Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999.

Gehl, Hans, *Glogavatz in Arader Komitat,* f.l., 1988.

Gheorghiu, Tudor Octavian, *Arhitectura medievală de apărare din România*, București, 1984.

Gheorghiu, Tudor Octavian, *Locuirea tradițională rurală din zona Banat-Crișana(Elemente de istorie și morfologie; protecție și integare),* Editura Eurobit, Timișoara, 2008.

Gheorghiu, Tudor Octavian, *Mici orașe/mari sate din sud-vestul României. Monografii urbanistice*, Editura Simetria, București, 2017.

Glück, Eugen, *Contribuții privind istoria părților arădene în secolele IX-X*, în *Studii privind istoria Aradului,* Editura Politică, București, 1980, pp. 82-100.

Glück, Eugen, *Cu privire la istoricul părților arădene în epoca voievodatului lui Ahtum*, în *Studii privind istoria Aradului*, Editura Politică, București, 1980, pp. 101-150.

Glück, Eugen, *Unele informații provenite din cronicile medievale referitoare la zona Aradului (sec. VIII-X),* în " *Ziridava VI*, 1976, pp. 73-87.

Greffner, Otto, *Șvabii (germanii) din Banat (o scurtă istorie),* Arad, 1995.

Hațegan, Ioan, *Cultură și civilizație medievală la Mureșul de Jos. Comunități, populație și habitat într-un spațiu de interferențe culturale*, Editura Almanahul Banatului, Timișoara, 1995.

Mărghitan, Liviu, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. III, Editura Facla, Timișoara, 1985.

Munteanu-Dumitriu, Luminița, *Itinerarii arheologice bănățene*, București, 1988.

Nica, Melente, *Vladimirescu-Glogovăț. File de Monografie*, Editura Universitară Aurel Vlaicu, 2008.

Popeangă, Vasile, *Şcoala românească din părţile Aradului la mijlocul secolului al XIX-lea (1821-1867),* Arad, 1976.

Popeangă, Vasile, *Un secol de activitate şcolară românească în părţile Aradului (1721-1821),* Arad, 1974.

Sasu, Sabin, *Istoricul parohiei ortodoxe Horia*, mss.

Vesa, Pavel, *Bisericile de mir arădene între tradiție și modernitate*, Editura Mirador, Arad, 2000.

Vesa, Pavel, *Biserici de lemn de odinioară*, Editura Gutenberg, Arad, 1997.

Zdroba Mircea, Barbu Mircea, *Şantierul arheologic de la Arad-Vladimirescu*, *campania 1977, „Ziridava", nr. X, Arad*, 1978, pp. 101-122.

Sorin Bulboacă